

Олег Цьона: «На сцені говорити про війну можна і не буквально»

Актор Олег Цьона.

Олег Михайлович Цьона (н. 9. 12. 1962, Русин Сокальського р-ну на Львівщині) – український актор театру і кіно, заслужений артист України (2012). Актор, а з 2 грудня 2019 року директор-художній керівник Львівського театру ім. Леся Курбаса. 1989 року закінчив акторську студію при цьому театрі, в 2003-му – філологічний факультет Львівського університету ім. І. Франка. За сумісництвом обіймає посаду доцента кафедри режисури та хореографії на факультеті культури і мистецтв Львівського університету. Ролі в театрі: Брат Домінік, «Сад нетанучих скульптур» Ліни Костенко; Юда, Сабо, «Йоганна, жінка Хусова» Лесі Українки; Тихон, Червоноармієць, «Між двох сил» Володимира Винниченка; Віконт де Жуайоз, «Двір Генріха III» Александра Дюма; Раскольников, Разуміхін, «Сни» за романом «Злочин і кара» Федора Достоєвського; Еродій, Батько, «Благодарний Еродій» Григорія Сковороди; Свидригайлов, «Забави для Фауста» за «Злочиним і карою»; Юда, Хуса, «Апокрифи» Лесі Українки; «Сон», вечір поезії Тараса Шевченка; Гаєв, Яша, «Садок вишневий» за Антоном Чеховим; «Молитва до зір», вечір поезії Богдана-Ігоря Антонича; Командор, «Камінний господар» Лесі Українки; Адам Кисіль, «Богдан» КЛІМа; Поццо, «Чекаючи на Годо» Семюеля Беккета; Лір, «Король Лір» Вільяма Шекспіра; Лісовик, «Лісова пісня» Лесі Українки; Одинокий хор, або Той, хто питає «не хор», «Так сказав Заратустра» за твором Фрідріха Ніцше і текстами КЛІМа; Орач Коник Вільям, «Ножі в курях, або Спадок Мірошника» Девіда Гарровера; Захар Беркут, Тугар Вовк, «Захар Беркут» Івана Франка. Ролі в кіно: Юродивий («Данило – князь Галицький»), Месія («На полі крові. Akeldama», обидва Ярослава Лупія), Адам Кисіль («Богдан Зиновій Хмельницький» Миколи Мащенко), Йосип Сліпий («Владика Андрей» Олеса Янчука), батько Миколи («Політ золотої мушки» Миколи Кравчишина) та ін.

Бесіду вела Лариса Брюховецька

– Під враженням вистави «Захар Беркут» Андрія Приходька, де ви як виконавець двох головних ролей – старійшини Захара Беркута і боярина Тугара Вовка – несете найбільше навантаження, переконливо перекладаючись то в одного, то в іншого, захотілося дізнатися, кому належала ідея сценічної постановки, і чому один актор у двох ролях?

– На той час Андрій Приходько працював у нашому театрі – режисером, і ми з ним міркували, в яку «роботу» заходити? Зійшлися на тому, що ставитимемо «Лунаса» за п'єсою «Танці на Луназу» Брайяна Фріла. Але... ПОЧАЛАСЯ ВІЙНА... і нам, акторам, цей твір здався не на часі. (Він таки це зробив у Львівському ТЮГу). З наших пошуків матеріалу, і з огляду на мене як актора – в Андрія виникла ідея постановки «Захара Беркута». Основний режисерський задум – показати персонажів Захара Беркута і Тугара Вовка як дві іпостасі однієї особи. Такий-от дуалізм. Мені ідея сподобалася. Це цікаво в плані психологічному і цікаво по-акторськи – два погляди на одну особу. Я погодився...

– На афіші зазначено, що виставу підтримав один із німецьких фондів?

– Ми написали проект, і нас підтримав Goethe Institut.

– Від Андрія Приходька почула, що у вас були дискусії під час роботи. Зокрема, і щодо «подвійного» персонажа...

– Звісно, бо в будь-якій роботі ведуться дискусії. Тут є певний хід – і режисерський, і акторський. І в результаті в постановці – правда посередині: як акторська, так і режисерська. Але, як на мене, цих персонажів у виставі не можна трактувати як щось одне. В результаті я все одно граю двох різних героїв.

– Російська мова Тугара Вовка (іноді) та злих сил накладається на російсько-українську війну. Є інші складові: конфлікт кольорів: барвисті – в тухольців і чорні – в агресорів. Музика так само вибудована на контрасті. В цьому сенсі вистава дуже цілісна. Взагалі, дуже цікава її форма. Як вона складалася?

– Якщо говорити з внутрішнього погляду, скажу відверто, все це народжувалося у важких муках. Було складно, контрарверсійно. Це пов'язано з акторами та їхніми позитивними і негативними реакціями (нагадую, за вікнами – війна). Незрозумілою (на початку) концепцією режисе-

ра... Складно було в роботі з хореографією... Можливо, простіше було з музикою... Але мало-помалу досягли консенсусу... Нам, акторам-«курбасівцям», було непросто з режисерським методом, коли Андрій пропонував дуже чітку форму, а ми (маю на увазі нашу власну методологію театру) звикли, що дія і форма народжуються насамперед зі змісту... Бурлило... (сміється), але прем'єра відбулась.

– У ваших акторів чудові голоси, ансамблевий спів. А тут фольклор XIII століття, пісні, танець, що дозволяє заглибитися в сиву давнину. Режисерська інтерпретація твору Франка нас туди відсилає. Можливо, не так костюмами, як музичним вирішенням, хореографією – власне, все працює на творення історичної епохи. Це враження підтверджує реакція юних глядачів: відчувалося, що вони втягнуті в дійство, завдяки магії вистави.

– Щодо музичного оформлення вистави, я радий і щасливий. Це наша особливість. Наша «родзинка». Відтоді, коли в нашому театрі працювала Наталка Половинка (тепер художній керівник – директор театрального центру «Слово і Голос»), ми знаємо, вміємо, любимо автентичний спів. І ми «тримаємо» цей рівень. Це важливий аспект нашого існування як театру імені Леся Курбаса: живий звук, автентичний спів. У цій виставі він тут знову проявився, як, зрештою, в першій роботі Андрія Приходька у нашому театрі – виставі «Лісова пісня» за Лесею Українкою. Більше того, думаю, що це був один із чільних мотиваційних моментів для Андрія зробити цю виставу саме в нас. У наших щорічних акторських конкурсах звертаємо особливу увагу на акторів, що добре володіють голосом, музично обдаровані. Ми їх леліємо... Тому на платформі театру імені Леся Курбаса є так багато співочих проєктів: «Курбаси», «Орестра Почувань» з Марією Онещак, «Євшан-Зілля» Наталії Рибки-Пархоменко, «Миклухо-Маклай» за участі Ярослава Федорчука, «Коло Раю», де задіяні наші актори Микола Береза та Марко Свіжінський...

– Коли випадок подивитися в театрі щось вражаюче й цінне, хочеться, щоб якомога більше людей могли побачити це мистецьке диво. Тож бажаю, щоб ви із «Захаром Беркутом» виходили на ширший простір.

– Так... Найбільше – плануємо поїздки з цією виставою до Івано-Франківська – з Ростиславом Держипільським ми хороші друзі. Необхідний сценічний простір для «Захара Беркута» – амфітеатр. А в них є необхідні умови для якісної презентації вистави глядачам... Спробуємо там... А тоді вже будемо шукати відповідну сцену в Києві та інших містах України, а можливо, й за кордоном.

– Це було б чудово. Київ спраглий за таким видовищем. Експерименти, якими нині молоді режисери захоплюються в київських театрах, – справа корисна і потрібна. Але хочеться чогось і для душі.

– Я вас чомусь чудово розумію. На жаль, я не бачив цих київських вистав, чую тільки рефлексії. Не їджу, бо немає часу, зайнятий своїм. Але за моїми відчуттями (те, що я встигаю фрагментарно побачити в театральному житті України загалом), вкладається у сказане вами: «А для душі?..»

– Ви – директор-художній керівник театру імені Леся Курбаса вже чотири роки. Як у вас з режисурою? Як вдається підтримувати свій напрям?

Олег Цьона у виставі «Чекаючи на Годо» за Беккетом. Львівський театр ім. Леся Курбаса. Фото Анастасії Хлібник.

– Насправді, в теперішніх театральних умовах досить складно утримувати свій шлях та власну методологію. Тим не менше, я не втрачаю надії, що вдасться втримати нашу стратегію інтелектуального театру. Ми сьогодні в такій ситуації, що складно знайти режисерів, які б працювали в цьому напрямі: наприклад, я б дуже хотів, щоб з нами працював Давид Петросян. І на даний момент – ми вже маємо певні домовленості. Сподіваюсь, що вони таки стануться... З приватних розмов знаю, що Давид має певний особистий пієтет до нашого театру. Так, ми постійно шукаємо режисерів, які суголосні нам як «театру Курбаса».

– Бракує загальноукраїнської дискусії в середовищі режисерів і художніх керівників, аби зрозуміти, куди рухається театр в умовах війни, з яким матеріалом має працювати. Мені здається, що це потрібно.

– Це потрібно, але цього нема. Кожен розглядає ситуацію війни по-своєму...

– Театр і війна. Ми вийшли на цю важливу тему...

– З позицій нашого театру я вважаю, що елементарне повернення до того, що ми робили, – це вже правильно. Я не схильний думати, що про війну потрібно говорити зі сцени буквально. Її досить поза межами театру. Хоча, як, наприклад, в «Захарі Беркуті», вона дуже близько. Ми зараз почали нову роботу. Дмитро Захоженко ставить Мольєра. Ми довго думали, вибирали, були варіанти сучасної драматургії, де буквально говорять про війну. Я згоден, розумію, що хтось повинен цим займатися, і є театри, створені саме для цього... Наш театр не працює у таких жанрах драматургії, і тим не менше, він завжди говорить про актуальне: мовою класичної драматургії – української і зарубіжної. Говорить про вічні речі, які поміщають у

Олег Цьона у виставі «Апокрифи» за Лесею Українкою. Львівський театр ім. Леся Курбаса. Фото Анастасії Хлібник.

себе й сьогодні. Тому і зараз я зупинився на Мольєрі, за допомогою його п'єси говоритимемо про ті проблеми, які нині існують. Те, що ми робимо, відображає наш час... – *Мудрий Лукіно Вісконті, коли його звинувачували, що він ставить фільми не про сучасність, казав: «Минуле – це те, що завжди». Наступне питання стосується вас. Ви долучилися до театру імені Леся Курбаса з самого початку й залишаєтеся вірним йому. Як вдається поєднувати акторство, адміністративну роботу й художнє керівництво?*

– Я задіяний у багатьох виставах – і це добре! Тому що я насамперед – актор, і мислю себе як актор. Так склалися обставини, що мені довелося взятися за цю справу. Зрештою, я не був проти. Настав такий момент, коли я зрозумів: «А хто ж, як не ти?» Може, це пафосно звучить, але так є. Це було наше спільне з Володимиром Кучинським рішення: далі разом тягнути цього воза. Я не скаржуся, більше того, відкриваю в собі непоганого адміністратора. Це не є якоюсь альтернативою до акторства, а скоріше доповненням. Іноді складно, але можливо. Одне другому не завше заважає.

– *Які ролі ваші улюблені?*

– Хоча сьогодні це «не на часі» (з відомих обставин), але до моїх улюблених (з виключно професійних акторських міркувань) належить роль Свидригайлова у виставі «Забава для Фауста» за Ф. Достоевським. Ми її грали в театрі аж до самої війни. Попри те, що виставі було двадцять з лишком років, це була актуальна, культова вистава. Російську драматургію ми, зрозуміло, нині прибрали...

Ще можу сказати про мою любов – «Чекаючи на Годо» Беккета. Кілька років тому ми припинили її грати попереднім складом, але цього року відновили з новим. А всі свої інші ролі я також люблю – бо я їх граю. А грати не люблячи – який сенс?

– *А ролі в кіно?*

– У мене зараз в кіно затишшя. З серіальними історіями я маю мало стосунків, окрім «І будуть люди» за Анатолієм Дімаровим: зіграв роль священника. Аркадій Непиталюк – це один з тих режисерів у кіно, з яким би я ще хотів працювати в майбутньому...

Львів, 7 жовтня 2023.

Станіслав Сукненко: кіноілюзіон як терапія. І не тільки...

Запитувала Лариса Брюховецька

Станіслав Сукненко (н. 1954, Кривий Ріг) – кінознавець, редактор кіно і ТБ, сценарист, режисер, актор, член Національної Спілки кінематографістів України. Був ст. редактором Українського експериментального ТО «Дебют» на кіностудії ім. О. Довженка та головним редактором ТРК «1+1» та «1+1 Продакшн». Автор книг «Кіноромани: українські письменники про улюблені фільми» (2006) та «То Hollywood from Ukraine» (2018) і української версії цього видання «До Голлівуду з України» (2020). Автор сценарію і режисер (спільно з З. Фурмановою) 9-серійного документально-поетичного дослідження «... і буде нова Земля» (2003), мистецьких фільмів-портретів «Монологи. Ніна Матвієнко», «Фрески часу. Гобелени і писанки Ірини Проніної», «Тетяна Яблонська. Натхнення самоти», автор сценарію та режисер (спільно з Г. Кувівчак-Сахно) п/м документального фільму «З України до Голлівуду» (2019). Актор британських та українських театрів, кінофільмів і телесеріалів. На лондонській сцені грав Цинцината у «Запрошенні до страти», у Глазго – Єсеніна у виставі «Коли вона танцювала». Знімався у серіалах «The Knock», «Midnight Man», фільмах «GoldenEye» та «London from A to Zen». В Україні: роль Поета у виставі «Ніч в Саду забутих фруктів» (Центр ім. Леся Курбаса) та Лікаря у п'єсі «Янголято, або Сексуальні неврози наших батьків» (Національний театр ім. Лесі Українки), знімався в телемуві «Операція "Че Гевара"», серіалах «Осінні квіти», «Чемпіони з підвороття», «Папик», «Сестри», «Холод», у фільмі «Будинок Слово. Нескінчений роман» зіграв Леся Курбаса.